

Asia: VN/14098/2024

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Esitykseen sisältyvistä säännösmuutoksista yksityisen palveluntuottajan alihankinta kytkeytyy perustuslain 124 §:ssä tarkoitettuun julkisia hallintotehtäviä koskevaan sääntelyyn ja investointisuunnitelmien hyväksymismenettely liittyy perustuslain 121 §:ssä säänneltyyn hyvinvointialueiden itsehallintoon. Esityksen säätämisyjärjestysperusteluissa katsotaan, että lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Peräkkäiset hyvinvointialueisiin kohdistuvat uudistukset kaventavat hyvinvointialueiden hallinnon pääsääntönä olevaa alueen asukkaiden itsehallintoa. Nyt lausuttavana olevassa esityksessä itsehallinnon rajoittaminen tapahtuu sinänsä hyväksyttävistä syistä. Itsehallintoa kaventavia uudistuksia koskevilla hallituksen esityksissä velvollisuus itsehallinnon rajoituksen välttämättömyyden ja oikeasuhtaisuuden osoittamiseen perusoikeuksien turvaamisen tai muun painavan syyn johdosta on korostetussa asemassa. Esityksestä on tarpeen ilmetä myös itsehallinnon rajoitusten kokonaisuuden arviointi niin, ettei peräkkäisissä uudistuksissa hyvinvointialueiden asukkaiden itsehallinto kokonaisuutena kapene liian suppeaksi. Nyt käsillä olevassa lakiehdotuksessa ei ole tällaisesta kapenemisesta kyse mutta asiaan on jatkossa kiinnitettävä hyvinvointialueiden ohjauksesta säädettyä huomiota.

Sosiaalihuoltolain oikaisuvaatimussääntely liittyy perustuslain 21 §:ssä säänneltyyn oikeusturvaperusoikeuteen, jonka perusteella jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä. Esityksessä on perusteltu sosiaalihuoltolain oikaisuvaatimussääntelyn muuttamista sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta koskeneen lainsäädäntökokonaisuuden käsittelyn aikana tapahtuneella teknisellä erehdyksellä sekä eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen sosiaalihuoltoa koskevalla ratkaisulla EOAK/4224/2023. Vaikka yhdy näkökohtiin siitä, että laki ei ole tullut hyväksytyksi valiokuntien lausunnosta ja mietinnöstä ilmenevällä tavalla, totean, että koska hyvinvointialueet ovat jo samaa muutosta koskevalla aiemmalla lausuntokierroksella (VN/15547/2024) pääasiassa vastustaneet muutosta, hallituksen

esityksessä olisi yhteiskunnallisen keskustelun tukemiseksi ja ehdotettavan muutoksen tarpeellisuuden ja tarkoituksenmukaisuuden osoittamiseksi syytä tarkentaa tältä osin nykytilan arviointia sekä arvioida muutoksen merkitystä tarkemmin erityisesti asiakkaiden oikeusturvan kannalta. Olennaista on, että oikaisuvaatimusmenettely on ripeää ja asiantuntevaa, ja että siinä voidaan aidosti arvioida yksilöasiassa tehdyn päätöksen ja päätöksentekomenettelyn virheellisyyttä oikeusturvan toteuttamiseksi.

Esityksessä on (s. 14) todettu, ettei perustuslakivaliokunta ole nimenomaisesti ottanut kantaa alihankinnan ketjutukseen. Esityksessä on tämän jälkeen todettu, että perustuslain 124 §:n perusteella julkisen hallintotehtävän siirtäminen yksityiselle on mahdollista vain lailla tai lain nojalla, mikä koskee perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaan myös julkisen hallintotehtävän edelleen siirtoa eli alihankintaa samoin kuin alihankinnan ketjutusta edelleen. Hallituksen esityksestä tulisi ilmetä yksiselitteisesti, millä perusteella esityksessä katsotaan, että alihankinnan ketjutus vastaa perustuslakivaliokunnan käytäntöä, kun samalla todetaan, ettei perustuslakivaliokunta ole ottanut kantaa alihankinnan ketjutukseen. Vaihtoehtoisesti, mikäli esityksen valmistelussa arvioidaan, että asia on perusteltua viedä perustuslakivaliokunnan käsiteltäväksi, esityksessä tulee tuoda esille se tulkintaongelma ja tulkintakysymys, johon perustuslakivaliokunnan on tarpeen ottaa kantaa.

Goebel Maija-Liisa

Oikeuskanslerinvirasto - Valtioneuvoston oikeuskansleri Tuomas Pöysti